

τύπος Σκλαβησιάνοι ἀπαντᾶται πάντοτε ἐν σχέσει μὲ στρατιωτικὰς ἐπιχειρήσεις.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ ὀνόματος Σκλαβησιάνοι διὰ τοὺς Σλάβους τῆς Βιθυνίας, ἔχουν διατυπωθῆ γινῶμαι διαφορτικαί πρὸς τὰς τῶν κ.κ. Ἀμάντου καὶ Χαραναῖ. Ὁ Ε. Σοφοκλῆς-Ἀποστολίδης θεωρεῖ τοὺς Σκλαβησιάνους, τοὺς μνημονευομένους ὑπὸ τοῦ Πορφυρογεννήτου, De admin. imp., 223 (Bonn), ὡς «Σλάβους κατοίκους τῆς ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδος» (Sophocles, Lexicon, ἐν λ.). Ὁ δὲ G. Hertzberg τοὺς θεωρεῖ εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν Βουλγάρους. Ἐπίσης ὁ καθηγητῆς κ. Ζακυθινὸς κλίνει ὑπὲρ τῆς γνώμης ὅτι δὲν πρόκειται ἐδῶ περὶ τῶν Σλάβων τοῦ Ὀψικίου (Δ. Ζ α κ υ θ η ν ο ὕ, «Οἱ Σλάβοι ἐν Ἑλλάδι», σ. 54).

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΧΡ. ΣΟΥΛΗΣ

Max Vasmer, Die griechischen Lehnwörter im Serbo-Kroatischen. Berlin 1944. (Abhandlungen der Preussischen Akademie der Wissenschaften. Jahrgang 1944. Philosophisch-historische Klasse. Nr. 3). Σελ. 1-154+VI.

Εἶναι ἐξαιρετικῶς εὐχάριστον τὸ γεγονός ὅτι κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐγράφησαν μερικάι σοβαραὶ ἐργασίαι, σχετικαί μὲ τὸ ζήτημα τῆς ἐπιδράσεως τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἐπὶ τῶν γλωσσῶν τῶν γειτόνων μας. Ἐκ τῶν τοιούτων ἐργασιῶν καθίσταται καταφανές ὅτι ἡ ἐξασκηθεῖσα ἐπίδρασις ὑπῆρξε τεραστία καὶ συνετέλεσε κατὰ ἐξαιρετικῶς εὐεργητικὸν τρόπον εἰς τὴν ἐξύψωσιν τοῦ πνευματικοῦ καὶ κοινωνικοῦ ἐπιπέδου τῶν Βαλκανικῶν λαῶν. Ὡς τοιαύτας ἐργασίας ἀναφέρω τὴν μελέτην τοῦ *Ladislav Galdi*, *Les mots d'origine néo-grecque en roumain à l'époque des Phanariotes*, Budapest 1939, καθὼς καὶ τοῦ *A. R o s e t t i*, *Albano-romanica, I. De l'influence du grec et du slave meridional sur l'albanais et le roumain*, «Bulletin de Linguistique», X (1942), 76-90.

Εἰς τὸν αὐτὸν κύκλον ἀνήκει καὶ τὸ τελευταῖον βιβλίον τοῦ καθηγητοῦ κ. *Max Vasmer*, ἀνάλυσιν τῶν περιεχομένων τοῦ ὁποίου δίδω ἐδῶ. Ὁ κ. *Vasmer*, ὅστις ὑπῆρξε καὶ μαθητῆς τοῦ Ἀθ. Παπαδοπούλου-Κεραμέως, ἐργάζεται ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν μὲ τὸ ζήτημα τῆς ἐπιδράσεως τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἐπὶ τῶν Σλαβικῶν γλωσσῶν, καρπὸς δὲ αὐτῆς τῆς ἐργασίας ὑπῆρξαν κυρίως αἱ μελέται αὐτοῦ: *G r e k o - s l a v j a n s k i j e e t j u d y* ἐν «*Izvestija otdělenija russkago jazyka i slovenosti*», XI, 2 καὶ XII, 2 (1906-1907), καὶ «*Sbornik otdělenija russkago jazyka i slovenosti*», 86 (1909).

Συνέχειαν αὐτῶν ἀποτελεῖ καὶ τὸ τελευταῖον τοῦτο αὐτοῦ βιβλίον, φέρον τὸν τίτλον: «Ἑλληνικαὶ δάνειαι λέξεις εἰς τὴν Σερβο-Κροατικὴν».

Τὸ ὅλον βιβλίον ἀποτελεῖται ἐκ δύο τμημάτων. Εἰς τὸ πρῶτον μέρος ὁ σ. πραγματεύεται ἐν συντομίᾳ τὰς ἱστορικὰς σχέσεις μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Σέρβων, καθὼς καὶ τὴν φύσιν τῶν δανείων λέξεων, ὁμοῦ μετὰ γενικῶν τιῶν γλωσσολογικῶν παρατηρήσεων. Τὸ δεύτερον μέρος ἀφιερώνεται ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν καταγραφὴν ὄλων τῶν δανείων λέξεων κατ' ἀλφαβητικὴν σειρὰν, αἱ ὁποῖαι συνοδεύονται ὑπὸ παραπομπῶν εἰς τὰ κείμενα ἔνθα εὐρίσκονται, ὡς καὶ ὑπὸ εἰδικῶν γλωσσολογικῶν παρατηρήσεων.

Ἡ Ἑλληνικὴ ἐπίδρασις ἐπὶ τῶν χωρῶν τῶν εὐρισκομένων ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης χρονολογεῖται ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ 7 αἰῶνος π.Χ., ὅτε οἱ Ἕλληνες ἵδρυσαν τὰς πρῶτας ἀποικίας των εἰς τὰς χώρας αὐτάς, κατοικουμένας τότε ὑπὸ Ἰλλυρικῶν φύλων. Λείψανα τῆς ἀρχαίας ταύτης Ἑλληνικῆς ἐπιδράσεως εὐρίσκονται ἔτι καὶ σήμερον εἰς μερικὰς τοπωνυμίας μερῶν ὑπαγομένων εἰς τὴν Γιουγκοσλαβίαν. Αἱ τοπωνυμιαὶ αὗται διεβιάσθησαν εἰς τοὺς ἐλθόντας ἐκεῖ Σλάβους ὑπὸ τῶν ἐκλατινισθέντων Ἰλλυριῶν, οἵτινες τὰς εἶχον προσλάβει παρὰ τῶν Ἑλλήνων ἀποικιστῶν. Οὕτως ἔχομεν σήμερον εἰς τὴν Γιουγκοσλαβίαν τὰ γεωγραφικὰ ὀνόματα: *Risan, Budua, Split, Hvar* κ.ἄ., τὰ ὁποῖα εἶναι παρεφθαρμένα ὑπὸ τῶν Σέρβων μορφαὶ τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν *Ῥίζων, Βουθόη, Ἀσπάλαθον, Φάρος*.

Ἡ κυρία ὅμως περίοδος τῆς ἐπιδράσεως τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἐπὶ τῶν Σέρβων καὶ Κροατῶν εἶναι χωρὶς ἀμφιβολίαν ἡ Βυζαντινὴ, διότι κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν οἱ Σέρβοι, ὅπως καὶ ἄλλοι Σλαβικοὶ λαοί, δέχονται τὸν Χριστιανισμόν, τὴν νομοθεσίαν, τὴν τέχνην καὶ τὴν γραφὴν ἀπὸ τοὺς Βυζαντινοὺς, τὰ ὁποῖα ἐχρησίμευσαν ὡς βάσεις διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς πολιτικῆς τῶν ὁργανώσεως καὶ τῆς ἐθνικῆς των φιλολογίας καὶ τέχνης. Ἀργότερον, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Τουρκοκρατίας, οἱ Ἕλληνες ἐξηκολούθησαν νὰ ἐξασκοῦν ἐπὶ τῶν Σέρβων εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν διὰ τῆς ἐκκλησίας ἢ διὰ τῶν σχολείων καὶ τῶν Ἑλληνικῶν κοινοτήτων. Ἡ εὐεργετικὴ δὲ αὕτη ἐπίδρασις κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας ἀναγνωρίζεται καὶ ὑπὸ Σέρβων ἱστορικῶν, ὡς π.χ. τοῦ *Βλ. Γεώργεβιτς*, εἰς τὸ βιβλίον του: *Ἑλληνικὴ καὶ Σερβικὴ παιδεία* (σερβ.), Βελιγράδιον 1896.

Ὁ κ. Vasmer, βασιζόμενος ἐπὶ ἱστορικῶν δεδομένων καὶ γλωσσικῶν νόμων, παρατηρεῖ ὅτι μέγα μέρος τῶν δανείων δὲν ἐγένετο κατ' εὐθείαν ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς, ἀλλὰ δι' ἄλλου μεσάζοντος λαοῦ. Ἀναγνωρίζει δὲ τρεῖς τοιούτους μεσάζοντας: α) τοὺς Βουλγάρους, β) τοὺς Ἰταλούς, γ) τοὺς Τούρκους.

Ὁ ὀλικὸς ἀριθμὸς τῶν δανείων λέξεων ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς εἰς τὴν Σερβο-κροατικὴν ἀνέρχεται, κατὰ τὸν κ. Vasmer, εἰς 809, ἐκ τῶν ὁποίων 261 ἀναφέρονται εἰς ἐκκλησιαστικὰ ἀντικείμενα, τίτλους κλπ., 12 εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν, 78 εἰς τὴν διοίκησιν καὶ νομικοὺς ὅρους, 24 εἰς στρατιωτικά, 18 εἰς

ναυσιπλοΐαν καὶ ἀλλείαν, 13 εἰς τὸ ἐμπόριον, 11 εἰς νομίσματα, 9 εἰς μέτρα καὶ σταθμὰ, 9 εἰς ὀνομασίας μερῶν τοῦ πλοίου, 11 εἰς οἰκιακὰ ἀντικείμενα, 7 εἰς ἐνδυμασίαν, 7 εἰς τὴν χειροτεχνίαν καὶ γενικῶς τὴν τέχνην, 7 εἰς τὴν ἀγροτικὴν οἰκονομίαν, 2 εἰς κηπουρικά, 14 εἰς τὴν ἰατρικὴν καὶ φάρμακα, 3 εἰς τὴν μαγειρίαν, 5 εἰς ἀστρονομίαν, 18 εἰς τὴν μαγειρικὴν, 7 εἰς τὰ κοσμητικά, 4 εἰς τὰ μέρη τοῦ σώματος, 6 εἰς τὴν μουσικὴν καὶ χορόν, 3 εἰς ὀνομασίας συγγενῶν, 16 εἰς ὀνομασίας λαῶν, 48 εἰς ὀνομασίας φυτῶν, 14 εἰς ὀνομασίας μυθολογικῶν ζώων, 11 εἰς ὄργανα, 2 εἰς τὴν φύσιν καθὼς καὶ πολλὰ ἄλλα λέξεις εἰς ἄλλους τομεῖς.

Ἐκ τῆς ταξινομήσεως ταύτης καθίσταται φανερὸν ὅποιαν ἔκτασιν ἔλαβεν ἡ Ἑλληνικὴ ἐπίδρασις δι' ὃ δὲν δυσκολευόμεθα καθόλου νὰ συμφωνήσωμεν μετὰ τοῦ κ. Vasmer ὅστις γράφει (σελ. 17) : «Δὲν εἶναι μόνον ἡ πνευματικὴ ζωὴ τῶν Σέρβων, ἣτις, ἐδέχθη βαθεῖαν Βυζαντινὴν ἐπίδρασιν, ἀλλὰ ἐπίσης καὶ ἡ οἰκονομικὴ θέσις τοῦ πληθυσμοῦ ἐκαλυτέρευσε διὰ τῆς ἐπιδράσεως αὐτῆς. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς Τουρκοκρατίας νέαι ἐπιδράσεις ἐκάλυψαν τὰς παλαιάς, ἀλλὰ ὅμως ἰσχυρὰ ἴχνη τῆς Βυζαντινῆς ἐπιδράσεως, ἡ ὁποία ἔφθασε τὸ ὑψηλότερον σημεῖόν της κατὰ τὸν ΙΓ' καὶ ΙΔ' αἰῶνα, ἔχουν παραμείνει.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΧΡ. ΣΟΥΛΗΣ

Γεωργ. Ν. Καζαβῆ, Νισύρου λαογραφικά, Ν. Ὑόρκη, 1940, Σελ. 210.

Ὁ Γεώργιος Ν. Καζαβῆς, ζῶν ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν εἰς τὴν πλουσίαν εἰς ὑλικά ἀγαθὰ Ἀμερικὴν, δὲν ἐλησμόνησε τὴν μικρὰν πατρίδα του Νισυρον, δι' ἣν ἀνέλαβεν ἕνα πραγματικῶς Ἡρόκλειον ἄθλον, νὰ συλλέξῃ τουτέστι τὰ λαογραφικά αὐτῆς εἰς ἕνα τόμον ἐκ 210 σελίδων ἐπὶ θαυμασίου χάρτου μὲ εἰκόνας, θαῦμα τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ἀναγνώστου.

Ἡ Δωδεκάνησος, καίτοι συγκεντρώνει ἀμύθητον πλοῦτον λαογραφικόν, δὲν ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ἐργασίαν συγγραφικὴν καὶ συστηματικὴν εἰς ὅλας τὰς νήσους της, ἐκτὸς ὠρισμένων : τῆς Ρόδου π.χ., τῆς Καρπάθου, τῆς Κάσου. Χωρὶς νὰ παραγνωρίζωμεν τὰ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ εἰς διαφόρους τοπικάς ἐφημερίδας, περιοδικὰ κ.τ.τ. δημοσιεύματα, παρατηροῦμεν ὅτι δὲν ἔγινεν ἀκόμη ἡ ἀπαιτουμένη ἐπιστημονικὴ μελέτη εἰς ὅλα τὰ μνημεῖα τοῦ Δωδεκανησιακοῦ λόγου καὶ τῶν κατὰ παράδοσιν πράξεων ἢ ἐνεργειῶν τῶν Δωδεκανησίων.

Διὰ τοῦτο πᾶσα σχετικὴ δημοσίευσίς εἶναι εὐπρόσδεκτος καὶ ἀξίειται.

Εἰς τὸ πρῶτον μέρος τοῦ βιβλίου του ὁ κ. Καζαβῆς (σελ. 70), ἐκτὸς ἐνὸς ὄλοσελίδου τοπογραφικοῦ χάρτου τῆς Νισύρου, δημοσιεύει Νισυριακὰ